

เทศน์เช้า วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๗

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากด อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เวลาเราเกิดมา ทุกคนเกิดมาไม่รู้ชีวิตนี้คืออะไร เกิดมาอย่างไร เกิดมาแล้วก็เป็นมนุษย์ แล้วเขาอยู่กับโลกเขาเนะ เห็นความเจริญโลกเขา แล้วเราศึกษาเรื่องของโลก เห็นเขามีความสุขกัน เราก็ออยากมีความสุข มันมีความสุข สุขโดยสมมุติไง มันสุขชั่วคราว ความสุขของโลกนี้เป็นความสุขนะ

ถ้ามีสมความปรารถนา เราอยากไปเที่ยว เราอยากจะได้ อยากเสพอะไรก็ได้แล้วแต่ แล้วเราได้เสพอ เราจะมีความสุข แต่มันเคยพอไหมล่ะ เวลาคนเขากินเหล้าเมายา เขากินเหล้าเนะ เวลาเขาเมาเต็มที มันเหมือนว่าอืมพอนะ แต่เดี๋ยวก็กินอีก นี่ภาษาโลกมันเมากันอย่างนั้นไง เมาเรื่องของชีวิตของโลก

ถ้าเราเกิดมาแล้ว เราใช้ชีวิตของโลก มันก็เป็นอำนาจวาสนานะ ทำไมโลกเกิดมาบางคนมีบุญกุศลมาก เกิดมามั่งมีศรีสุข บางคนเกิดมาทุกข์จนเจ็บใจ ความเกิดอย่างนั้น มันเกิดมาเพราะอำนาจของกรรมไง เราถึงได้ทำบุญทำกุศลกันนี้ เพื่อกรรมอันนี้ไง

ถ้าเราทำกรรมอันนี้เห็นไหม เวลาเราไปเกิดอีก มันก็เกิดในที่ๆ บุญพาเกิด เกิดมีความสุขในภาษาโลก แต่สุขขนาดไหน มันก็สุขในสมมุติ สิ่งที่เป็นสมมุติ แล้วสุขที่เป็นความจริงล่ะ สุขที่เป็นความจริง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นกษัตริย์นะ ถ้าคำว่ากษัตริย์ทุกอย่างในเรื่องของกษัตริย์ กษัตริย์ต้องได้ก่อน

แต่เวลาท่านออกประพาศปฏิบัติแล้ว ท่านถึงว่าบอกว่า “ความสุขจะเกิดจากความสงบของใจนี้ไม่มี” ความสุขนะ ความสุขเกิดจากความสงบ ความสุขที่ยิ่งกว่าความสงบนี้ไม่มี ในโลกนี้ไม่มี โลกนี้วุ่นวายไป

แล้วเรามองมูกกลับสิ เวลาเขาจัดงานกันเห็นไหม เวลาเขามีงานบุญกุศลกัน เขาจัดงานกัน เขาเหนื่อยไหม... เขาต้องเหนื่อยนะ เขาต้องลงทุนลงแรงนะ เขาทำทุกอย่าง

เช่น งานบวชเหนื่อยมาก ! พ่อแม่เหนื่อยมาก แต่พ่อแม่ได้บุญนะ ! ได้บุญ ! ลูกออกมาบวช เลือดเนื้อเชื้อไขไปคำศาสนา ๓ เดือน หรือกี่เดือนก็แล้วแต่ พ่อแม่ได้บุญตรงนั้น แต่มันก็เป็นการกระทำที่ว่าต้องลงทุนลงแรง

แต่ในการประพฤติปฏิบัติ ถ้าจิตมันสงบขึ้นมา ความสุขอันนี้มันจะว่าไม่ลงทุนลงแรงทำไมต้องอดนอนผ่อนอาหารละ มันลงทุนลงแรงยิ่งกว่าแต่ผลของมันเป็นความสุขที่แน่นอนใจ ความสุขนะ..

ถ้าเราประพฤติปฏิบัติจนถึงที่สุดเห็นไหม “อกุปปิธรรม” ถึงว่าอฐานะ คำว่าอฐานะโลก ความสุขมันเป็นอนิจจัง ความว่า “อนิจจัง” มันแปรปรวนตลอดไป นี่คืออฐานะ คือมันไม่เป็นอนิจจังไง มันคงที่ตลอดไป

พระโศดบันก็จะคงที่ของพระโศดบันตลอดไป พระสกิทาคามี พระอนาคามี คงที่ตลอดไป เป็นอฐานะที่มันจะเสื่อม ที่มันจะแปรปรวน เป็นไปไม่ได้ ! สิ่งที่เป็นไปไม่ได้ สุขอันนี้ต่างหากถึงไม่ใช่สุขในสมมุติใจ

เราสุขในสมมุติ เราอยู่ในสุขสมมุติกัน โลกนี่เป็นความสุขในสมมุติ กระแสมันเป็นอย่างนี้ แล้วเราประพฤติปฏิบัติ ตอนนี้ถ้าสมมุติโลกเป็นใหญ่ ถ้าโลกปกครอง โลกเป็นใหญ่ ในการบริหารจัดการต่างๆ มันก็เป็นเรื่องของโลก ถ้าเป็นเรื่องของโลก มันตีบตันใจ ความตีบตันเพราะมันไม่เป็นสัจจะความจริง

แต่ถ้าเป็นธรรมนะ.. ถ้าเป็นธรรมมันจะเกิดเป็นปัจจัยตั้ง สิ่งที่หัวใจเกิดเป็นปัจจัยตั้งกับใจดวงนั้นตลอดไป ใจดวงนั้นจะสัมผัสอันนี้ จะสัมผัสความสงบของใจ มีศรัทธา มีความเชื่อ ก่อน

เรามีศรัทธาความเชื่อ มันต้องมีทาง ๒ แพร่ง ทางหนึ่งคือเป็นทางของโลกเขา ทางหนึ่งคือเป็นทางของธรรม แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ เรามีหลักของเราแล้ว จะเป็นทาง ๒ แพร่ง ทางของโลกเขาก็ปฏิบัติธรรมได้

ทำงาน...เราอยู่กับงานเห็นไหม ถ้าเราอยู่กับงาน เราอยู่กับสติตลอดเวลา งานก็ไม่เสียด้วย สิ่งนี้เป็นการภาวนาแบบหยาบๆ ใจ อยู่กับโลกทำงานแบบโลก มีสติเห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน สั่งว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ! เธอจงอยู่โดยความไม่ประมาทเถิด”

พิจารณาสังขารโดยตลอดไป โลกนี้จะไม่สิ้นจากพระอรหันต์เลย อยู่ด้วยความไม่ประมาท แม้แต่การประพฤติปฏิบัติก็ต้องไม่ประมาท ! ในการทำงานของเราก็ต้องไม่ประมาท ! ถ้าเราไม่ประมาท เราทำงานทำการของเรา เรามีสติตลอดไป มันเป็นการฝึกฝนสติ ถ้าเราฝึกฝนสติขึ้นมา แล้วจิตมันพัฒนาขึ้นมา มันจะรู้ของมันเอง ใจของเราจะรู้ของเราเองนะ

ถ้าจิตเราพัฒนาขึ้นมา มันจะหาทางออกของมันเอง ดูสิ เวลาเราทำงานทำการเห็นไหม ดูเด็กมันเล่นขายของกัน มันก็มีความสุขของมันนะ เด็กมันเล่นสมมุติกัน มันมีความสุขของมัน เวลามันเล่นอะไรก็แล้วแต่มันมีความสุขของมัน นี่ความสุขแบบเด็กๆ แค่นั้นมันก็มีความสุขได้

แล้วเราพัฒนาขึ้นมา เราทำธุรกิจต่างๆ ถ้าเราประสบความสำเร็จ เราก็อยากได้ๆ ขึ้นไป สุขอันนี้มันพัฒนาขึ้นมา... มันพัฒนาขึ้นมา มันก็เหมือนกัน ถ้าจิตเรามีความศรัทธา มีความเชื่อ มันจะมีเวลาของเราเองไง เราจะออกหาเวลาของเรา เวลาเห็นไหม เวลาที่เขาทำงานทางโลกไป เขาทำงานไป แล้วเขาได้สิ่งที่ว่าเป็นธุรกิจของเขา มา เขาได้ผลประโยชน์มานั่นเป็นผลประโยชน์ของเขา

แต่อันนี้ต้องสงวนรักษาไว้ เราเสียเวลาไป วันคืนล่วงไปๆ นะ ถือนะสังขารนะ กลางคืนไม่ได้นอนทั้งคืนเลย นั่งตั้งแต่ ๖ โมงเย็นยัน ๖ โมงเช้า นั่งตลอดไป เวลาอันนี้มันมหาศาลเลย

แล้วถ้าเรานั่งอยู่มันจะทนกับความเป็นไปของร่างกายนี้ได้ไหม ทนกับหัวใจที่มันฟุ้งซ่านออกไปได้ไหม ถ้าเราไม่มีศรัทธา เราไม่มีความเชื่อ เราไม่มีสัจจะ เราจะทำอย่างนี้ได้อย่างไร เราต้องมีศรัทธา มีความเชื่อ

เวลาเราทุกข์ขึ้นมาเห็นไหม ลูกโคไปกับแม่โค แม่โคปกป้องลูกโคไป ลูกโคอาศัยแม่โคไป แต่แม่โคเวลาเล็มหญ้าไปก็มองลูกของตัวเองไปด้วย ต้องรักษาลูก เพราะความผูกพันความรักอย่างนี้ มันเป็นความผูกพัน

การประพฤติปฏิบัติก็เหมือนกัน ถ้าเราเชื่อมั่นในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเชื่อมั่นในครูบาอาจารย์ เราเชื่อมั่นในความเป็นจริงใจ เวลาวิทยาศาสตร์มันพิสูจน์ได้ สิ่งที่เกิดขึ้นมาทางทฤษฎี ทางวิทยาศาสตร์ ผลมันต้องออกมาแน่นอน

แล้วในการประพาศปฏิบัติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะโกหกโลกหรือ เป็นไปไม่ได้นะ ! องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะไม่โกหกโลก ผู้ที่มีศีล แล้วเป็นอริศอีกต่างหาก พุดจากหนึ่งแล้วไม่มีสอง คำใดคำนั้น ! แล้วจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากอย่างนั้นเลย

พยากรณ์ไว้อีกว่า ต่อไปศาสนาถึงถึงพุทธกาลศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองอีกหนหนึ่ง ความเจริญในศาสนาเจริญที่ไหน เจริญในหัวใจของผู้ประพาศปฏิบัติใจ มันเจริญในใจของผู้ที่มีเวลาลำเวลาใจ โลกเขาจะหมุนไป สมมุติเขาจะหมุนไป

แต่เราขึ้นอยู่กับสมมุติ เราขึ้นอยู่กับแกนกลางของโลก โลกหมุนไป สิ่งที่เป็นชายขอบของโลกมันจะหมุนเร็วมาก แล้วมันจะมีความเสียดสีรุนแรงมาก แต่แกนของโลกมันอยู่นิ่งๆ ของมันนะ แต่โลกหมุนไป

เราก็เหมือนกัน ถ้าหัวใจเรามีหลักเกณฑ์ของเรา เราจะอยู่กับสมมุติ ขึ้นอยู่กับสมมุติ สมมุติมันจะหมุนไป สมมุติมันจะพัดไปขนาดไหน เราก็อาศัยสิ่งนั้น

เรื่องของบุญของกุศลนะ พระอนาถปิณฑิกเศรษฐี เป็นผู้สร้างวัดนะ เวลาสร้างวัดเอาเงินไปสร้างวัดเลย เป็นเศรษฐีมาก แต่ถึงคราวหนึ่ง เอาสมบัติซ่อนไว้ใจ แล้วโดนน้ำท่วม น้ำพัดไป ทุกข์ทนเจ็บใจหนหนึ่ง จนเทวดาบอกเลยนะ “เพราะทำบุญกุศล ถึงได้ทุกข์จนเจ็บใจขนาดนี้”

แม้แต่ใจของเทวดายังสับสนใจของพระอนาถะไม่ได้ จนพระอนาถะไล่เทวดาออกจากหุ้มประตู ไม่ให้อยู่หุ้มประตู ไล่เทวดาออกไป แล้วตัวเองทนสภาวะของตัวเอง ประพาศปฏิบัติมันทำตลอดไป ขนาดว่าเวลาถึงเช้าขึ้นมา ทุกข์จนขนาดว่ามีข้าวกับน้ำผักเท่านั้น เวลาเห็นพระเดินบิณฑบาตมา แล้วยังไม่กินข้าวนะ ก็เอาข้าวนั้นใส่บาตรไป

จนมันเป็นวินัยอันหนึ่ง ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “ถ้าเป็นอเสขบุคคล ถ้าสงฆ์สมมุติคนนั้นเป็นอเสขบุคคล เขาเป็นผู้ที่มีความศรัทธามาก ห้ามภิกษุไปบิณฑบาตเดินผ่านไป เพราะเขามีอะไร เขาก็จะถวายพระทั้งหมดเลย เพราะใจเขาเป็นอย่างนั้น”

แต่ถึงที่สุดแล้ว บุญกุศลของเขากลับมาเป็นเศรษฐีอีกหนหนึ่ง นี่คือเรื่องของโลก โลกเป็นไปอย่างนั้น สมมุติเป็นแบบนั้น แต่ใจของอนาถะเขาเป็นพระอริยบุคคล อันนี้มันมั่นคงมาก แต่เทวดาเป็นปุถุชน เทวดายังไม่เข้าใจสภาวะสิ่งนี้เลย

ใจของเราถ้ามีการพัฒนาขึ้นมา เราเป็นแกนกลางของโลก ศรัทธาของเรา เราขึ้นอยู่กับกลางของโลก โลกจะพัดไปหมุนไปขนาดไหน เราขึ้นอยู่กับกลางของโลก แต่พูดถึงผู้ที่อยู่ในกระแสโลก เขาจะบอกว่า “คนนี้อยู่ได้อย่างไร คนนี้เป็นไปได้ได้อย่างไร”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงบอกว่า “อย่าดูถูกความนิ่งเฉยของพระอรียเจ้านะ !” พระอรียเจ้านิ่งอยู่ อย่างเรามีความคิดความเห็นอะไร มันก็แสดงออก มันก็กระทบกระเทือน มันมีความทุกข์มาก แต่ใจของท่านเวลากระทบ ท่านก็รู้แล้วว่ากระทบ พอกระทบแล้ว ท่านเห็นบอกว่า “นี่กระทบนะ” เพราะสิ่งนี้ยังมีอยู่ไง

พระอรียเจ้าเป็นอย่างหยาบๆ มีใจที่กระทบ ใจที่กระทบเพราะมันยังมีวิชา มีตัวใจอยู่ มีหลักของใจอยู่ แต่พระอรหันต์ไม่มีสิ่งที่กระทบ ! สิ่งที่เป็นการกระทบนั้นไม่มี แต่ว่าสวຍในสมมุติ เป็นสวຍในสมมุติ สิ่งนี้รู้ความเกิดดับของใจ แล้วควบคุมว่าสิ่งนี้จะประ โยชน์หรือไม่ประ โยชน์ จะออกไปจากภายนอก สักสอนสัตว์โลก

ถ้าแบกโลกนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ครูบาอาจารย์จะหนักใจมาก เพราะอะไร เพราะต้องการรู้สัตว์ขันธ์ สวรรณะ ดูอย่างเราเป็นพ่อแม่ เราอยากให้ลูกเราดีทั้งหมดเลย แต่ลูกบางคนปัญญามันเป็นสภาวะแบบนั้น มันก็ต้องอยู่ของเขาสภาวะแบบนั้น เห็นไหม สภาวะแบบนั้น เราก็ต้องพยายามของเราเต็มที่ แต่มันต้องเป็นไปสภาวะแบบนั้น ถึงว่าไม่แบกโลก

ถึงว่าผู้ที่เป็นผู้บริหารถึงต้องมีอุเบกขา ถึงที่สุดแล้วโลกเป็นแบบนี้ มันต้องเป็นแบบนี้ กรรมของสัตว์สภาวะแบบนี้ เราทำความเป็นจริงของเรา เราทำของเราขึ้นมาให้ได้ เราเชื่อ เราศรัทธาในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเชื่อในความทุกข์ของเรา เราเห็นในความทุกข์ของเรา

ถ้าความทุกข์ของเรา เราปฏิบัติอย่างนี้ ถ้าให้ความทุกข์อันนี้หลุดออกไปจากใจเห็นไหม ศาสนาเจริญขึ้นอย่างนี้ ถ้าศาสนาเจริญอย่างนี้ มันทวนกระแสของโลก ถ้าทวนกระแสของโลก โลกเขาทวนกระแสไป ความเป็นสมมุติให้มันเป็นสมมุติไป เราอยู่กับสมมุติ เราไม่ขวางโลกนะ

ประเพณีวัฒนธรรมมันเป็นเรื่องสิ่งที่หยาบๆ คนที่ทำทานแล้วมีประเพณีวัฒนธรรม อันนี้เป็นเรื่องของเขา เป็นการทำที่เหมือนกับว่าได้ร้อยดอกไม้ไว้ให้เป็นพวงมาลัยให้สวยงาม ประเพณีวัฒนธรรมเป็นอย่างนั้น สิ่งเป็นประเพณีวัฒนธรรม เราก็ไม่คิดประเพณีวัฒนธรรม เราต้องปล่อยประเพณีวัฒนธรรมเข้ามา เราจะเลิกเข้ามา เพราะเราจะเอาหลักความจริงใจ

เราจะเป็นในฐานะ สิ่งที่ว่าไม่ให้ความทุกข์เกิดจากหัวใจ เป็นอกุปัทมธรรมที่ใจไม่ให้เสื่อมเลย สุขอันเป็นความจริงใจ สุขที่เป็นความจริงเกิดจากตรงนี้ เกิดจากการทำทานก่อน พระสวลีนี้นี้ทำทานไว้มาก สิ่งที่ทำไว้มาก เวลาสิ้นเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาแล้วนี้สมบัติของพระสวลีจะมีไว้มากเลย

แต่ผู้ที่ไม่ทำไว้เห็นไหม พระพาหิยะฟังเทศน์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์ขึ้นมา แล้วขอบวชกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าถ้าจะบวชต้องไปหาบิหาร ๘ ก่อน ไปหาบาตรอยู่ เดินหาบาตรนะ หาบิหาร ๘ มาบวช พระอรหันต์นะ ให้ความขวิดยิตายเห็นไหม

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสารีบุตร ผู้ที่บวชจะมีเป็นทิพย์ สิ่งที่เป็นทิพย์ มีบิหาร ๘ ที่เป็นทิพย์มาสวมทันทีเลย สิ่งนี้มันเกิดบุญอำนาจวาสนา แต่มีหนเดียวนะ ! หนเดียวขณะที่ว่าบวชครั้งแรก แต่ต่อไปนี้ ต้องตัด ต้องเย็บ เอาเหมือนกัน สิ่งที่เป็นบิหาร ๘ ต้องเย็บ ต้องหาไป พระพาหิยะหาไม่ได้เลยเห็นไหม เพราะการขาดการทำทานใจ

เราจะเห็นว่า ทานนี้เป็นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ มันก็เป็นประโยชน์ส่วนหนึ่ง ส่วนที่สร้างอำนาจวาสนา สร้างบารมีของเราขึ้นมา ให้จิตใจเราเข้ามา เราศรัทธาขึ้นมา ยกใจของเราขึ้นมา ถ้าใจพัฒนาขึ้นมา คำว่า “ไม่มีเวลา ! ไม่มีเวลา !” เดี่ยวมันจะพัฒนาขึ้นมาเอง แล้วเดี๋ยวมันจะออกเองว่าเวลาอยู่ที่ไหน

จนออกประพฤติปฏิบัติ อยู่ในกระแสของพระก็เหมือนกัน ถ้าพระติดกับทางโลก หลวงตาถึงบอกว่า “ไม่ให้มีการก่อสร้าง ไม่ให้มีการมีงานเข้ามาเกี่ยวข้องกับพระ” เวลาพระประพฤติปฏิบัติ พระเขามาวิเวกกันอยู่นี่

พอมายู่กับเรา เขาบอกว่า “มีเวลาว่างมาก ว้าเหว่มาก เหงามาก” แต่เวลาอยู่กับหมู่พวก เขา เขาทำงานกันทั้งวัน เขาก็เบื่อหน่าย เขาอยากออกประพฤติปฏิบัติ เวลามายู่กับเรา เขาบอกว่า “เวลามันเหลือมากเกินไป”

การสงวนรักษา ก็อยู่ที่หัวหน้าใจ จะสงวนรักษาไว้ให้พระมีโอกาส มีเวลาประพฤติปฏิบัติ ถ้ามีเวลาโอกาสประพฤติปฏิบัติ อันนี้มันจะเป็นโอกาสของพระที่จะประพฤติปฏิบัติ

เราก็เหมือนกัน ถ้าจิตใจเราพัฒนาขึ้นมา คำว่า “ไม่มีเวลา” เพราะอะไร เพราะอยู่กับเรื่องของโลก มันได้ประโยชน์ มันได้ความเห็น มันสนองค้นหาความทะยานอยาก ค้นหาความทะยานอยากมันอยากได้ผลประโยชน์ตลอดไป มันถึงมีเวลาทำตลอดไป แต่มันวางไม่เป็นใจ

สิ่งนี้ปัจจัย ๔ เรามีพออาศัยได้ไหม เราพออาศัยได้แล้ว ปัจจัย ๔ เครื่องอาศัย ร่างกายมันอาศัยสิ่งนี้ได้แล้ว แต่หัวใจนะ บริหารของมันเห็นไหม การนอนนี่คืออาหารของใจ ถ้าหัวใจเรานอนตลอดไป... ถึงต้องอดนอนผ่อนอาหาร

อาหารของปากคือคำข้าว.. อาหารของใจคือความคิดและการหลับนอน..

การหลับนอน ! ยิ่งนอนเท่าไร มันยังไม่เคยพอใจ เราถึงต้องอดนอนผ่อนอาหาร ถ้ามันต้องการนอน... เราไม่นอนเราเราฝันไม่นอน เน้นสักซึกมันจะทรมาณขนาดไหน เราก็ต้องฝึกมันเห็นไหม นี่คือการอาหารของใจ !

ปัจจัย ๔ อาหารของร่างกาย เราก็หาของเรา อาหารของใจเราหาให้เราได้ไหม ถ้าเราหาให้ได้ เราจะเห็นความสุขของเรา ความสุขที่เกิดจากความสงบใจ สุขในสมมุติโลกเขาสุขกันอย่างนี้ ทุกคนก็เคยเห็น ทุกคนเคยสัมผัส เดียวนี้เห็นไหม เราก็มีความสุขกันอย่างนั้น เราก็พอหาได้ แต่ความสุขของใจอันนี้มันประเสริฐขนาดไหน ศาสนาพุทธเราเจริญกว่านี้ เจริญที่สุดใจเจริญมาก เจริญจนถึงที่สุดได้ ถึงพ้นกิเลสได้ใจ

วันพระวันเจ้าเราต้องถือเน้นสักซึก วันพระวันเจ้าเราต้องพยายามเข้มแข็งของเราขึ้นมาวันปกติมันเป็นเรื่องของ การหาผลประโยชน์ให้ร่างกาย วันพระวันเจ้าเราต้องอาหารหาผลประโยชน์ให้หัวใจ ถ้าหัวใจได้ผลประโยชน์อันนี้ จะเป็นประโยชน์ของอันนี้เห็นไหม นี่ลัม ๒ ตาใจ

ศาสนาพุทธนี้ละเอียดมาก เวลาทุกข์นี่เป็นความจริง จะสมมุติหรือวิมุติ สมมุติมันเป็นทุกข์ทั้งหมด แต่ถึงวิมุติแล้วทุกข์อันนี้มันไม่มี ความจริงมันเป็นอย่างนี้ตลอดไป แต่เวลาโลกเห็นใหม่ สุขมันไม่เห็นเหมือนกันละ

สุขสมมุติ สุขวิมุติ อยู่ที่ไหนละ ทุกข์เวลามันกำกับไป ทุกข์นี้ควรกำหนด กำหนดแล้วทำลาย สิ้นสุดแล้วทำลายหมด เห็นใหม่ ทุกข์อันนี้จะเข้าไปในใจอันนั้นอีกไม่ได้เลย มันอยู่อีกคนละส่วนหนึ่งกับของความเป็นไปของสมมุติเขา มันเป็นความสุขอันแน่นอน ความสุขมันเป็นความจริงอย่างนี้ เราถึงต้องเชื่อมั่นในหลัก พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

แก้วสารพัดนึกนะ ! เรานึกได้หยาบเราก็ได้หยาบ เรานึกละเอียดเราก็ได้ละเอียด เราปรารถนาขึ้นมา เราสร้างขึ้นมา นึกนะ ! แต่เวลาเราปฏิบัติขึ้นมา ผลเกิดขึ้นมาจากใจของเรา มันจะพัฒนาขึ้นมาเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไปจนถึงที่สุด ใจของเราจะสมความปรารถนา เป็นความพ้นไปจากกิเลสทั้งสิ้น เอวัง